Punios šilo vertė, dabartis ir perspektyvos

Nemuno kilpų regioninio parko direkcija

Birštonas
2018

Punios šilo esama situacija

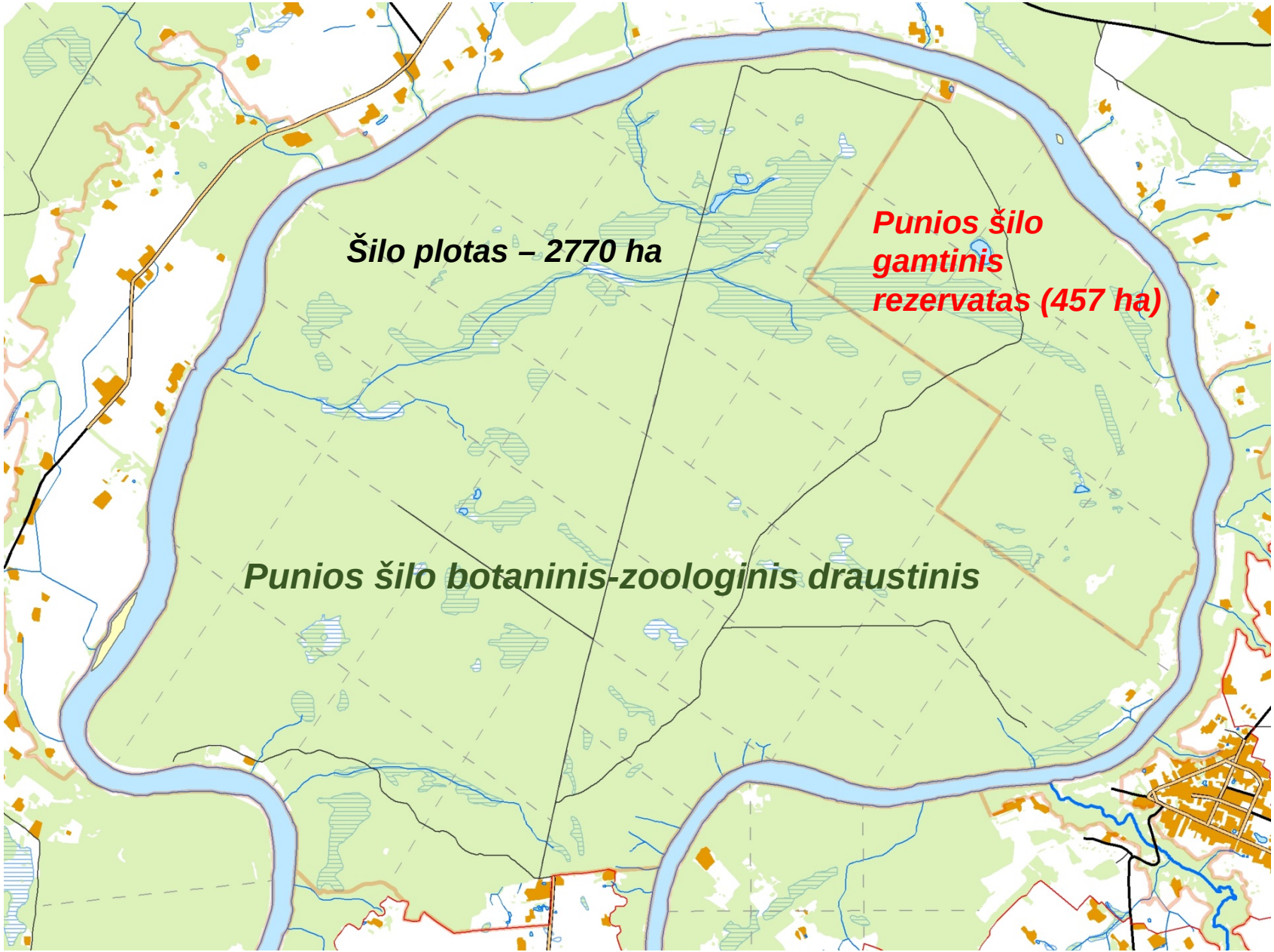

Tolimesnė pristatoma informacija apie Punios šilo gamtines vertybes pagrįsta šiais tyrimais:

•1969-1970 m. **augalijos** tyrimai (*Botanikos instituto moksliniai darbuotojai*)
•1996 m. **augalijos** tyrimai (*Botanikos instituto moksliniai darbuotojai*)
•1996 m. **gyvūnijos** tyrimai (*Ekologijos instituto moksliniai darbuotojai*)
•1997 m. **augalijos** tyrimai (*hab. dr. A. Lekavičius*)
•1999-2000 m. **drugių** tyrimai (*entomologas V. Pacevičius*)
•2000-2001 m. **augalijos** tyrimai (*dr. V. Stukonis*)
•2004 m. **smulkiųjų žinduolių** tyrimai (*dr. R. Mažeikytė*)
•2005 m. **mikologiniai (grybų)** tyrimai (*dr. R. Iršėnaitė*)
•2006 m. **lichenizuotų grybų (kerpių)** tyrimai (*dr. J. Motiejūnaitė*)
•2007 m. **samanų** tyrimai (*dr. I. Jukonienė*)
•2008-2009 m. **vabalų** tyrimai (*dr. R. Ferenca*)
•2008-2011 m. **Kriptogamų (grybų, kerpių, samanų)** tyrimai (*dr. Ž.Preikša*)
•2009-2013 m. **varliagyvių ir bestuburių** tyrimai (*dr. P.Ivinskis, dr. J.Rimšaitė*)
•2011 m. **lichenizuotų grybų (kerpių)** tyrimai (*dr. P.Lohmus - estija*)
•2013 m. **augalų** tyrimai (*mgstr. J. Šlėgutė*)
•2015 m. **šikšnosparnių** tyrimai (*dr. K. Baranauskas*)
•2015 m. **niūriaspalvio auksavabalio** tyrimai (*R. Bernotavičiūtė*)
•2005-2017 m. **Tiesiasparnių (bičių, vapsvų)** tyrimai (*dr. E.Budrys*)
•2017 m. **bestuburių tyrimai** (*Tado Ivanausko zoologijos muziejaus moksliniai darbuotojai*)
•1999-2017 m. **ornitologiniai**, **herpetologiniai, teriologiniai, botaniniai** tyrimai (*Nemuno kilpų RPD specialistai*)

Natura 2000 „Buveinių apsaugai svarbi teritorija“

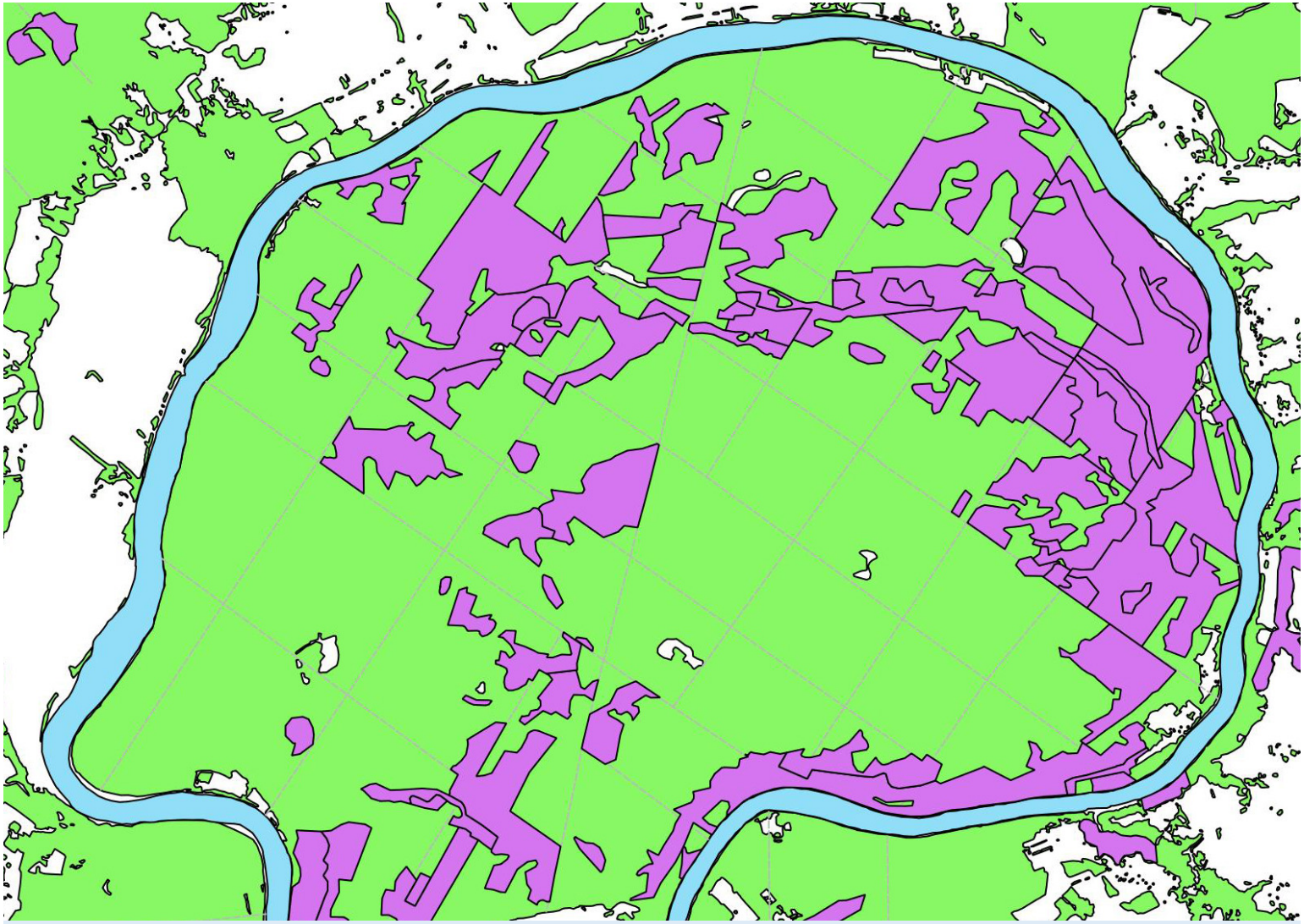

Išskirtos 78 Europos Bendrijos svarbos natūralios buveinės
(9 buveinių tipai, 3 EB svarbos rūšys)

Punios šilo **Kertinės miško buveinės**

Saugomos rūšys Punios šile

Rasta 115 Lietuvos Raudonosios knygos rūšių,
sutinkamų 316 miško sklypuose (1330 ha ploto teritorijoje)

Bendras saugomų rūšių radviečių ir saugomų buveinių išsidėstymas

Išskirtinės vertės palyginimas

ST pavadinimas	Plotas, ha	Vienetinės rūšys LT**, vnt.	Rūšys su didžiausia populiacija LT, vnt.	Viso išskirtinių rūšių, vnt.
Punios šilas*	**2700**	**3**	**28**	**31**
Labanoro RP	55000	1	14	15
Viešvilės VGR	3200	5	5	10
Veisiejų RP	12000	1	3	4
Gražutės RP	29000	1	3	4
Sartų RP	12000	0	2	2
Metelių RP	15300	2	0	2
Krekenavos RP	12000	0	0	0
Biržų RP	14400	0	0	0

** iš viso Punios šile 115 Lietuvos RK rūšių (2017 m. duomenys)*

*** LT randamos tik vienintelėje teritorijoje*

Rezervato potencialas

*Saugomų rūšių skaičius, kurioms reikalingas **rezervatinis** režimas*

Augalai		*Grybai*		*Gyvūnai*		Iš viso	
Viso LT	**Punios šile**	Viso LT	**Punios šile**	Viso LT	**Punios šile**	Viso LT	**Punios šile**
51	**24**	126	**40**	44	**26**	221	**90**

Saugomų rūšių skaičius kvartaluose

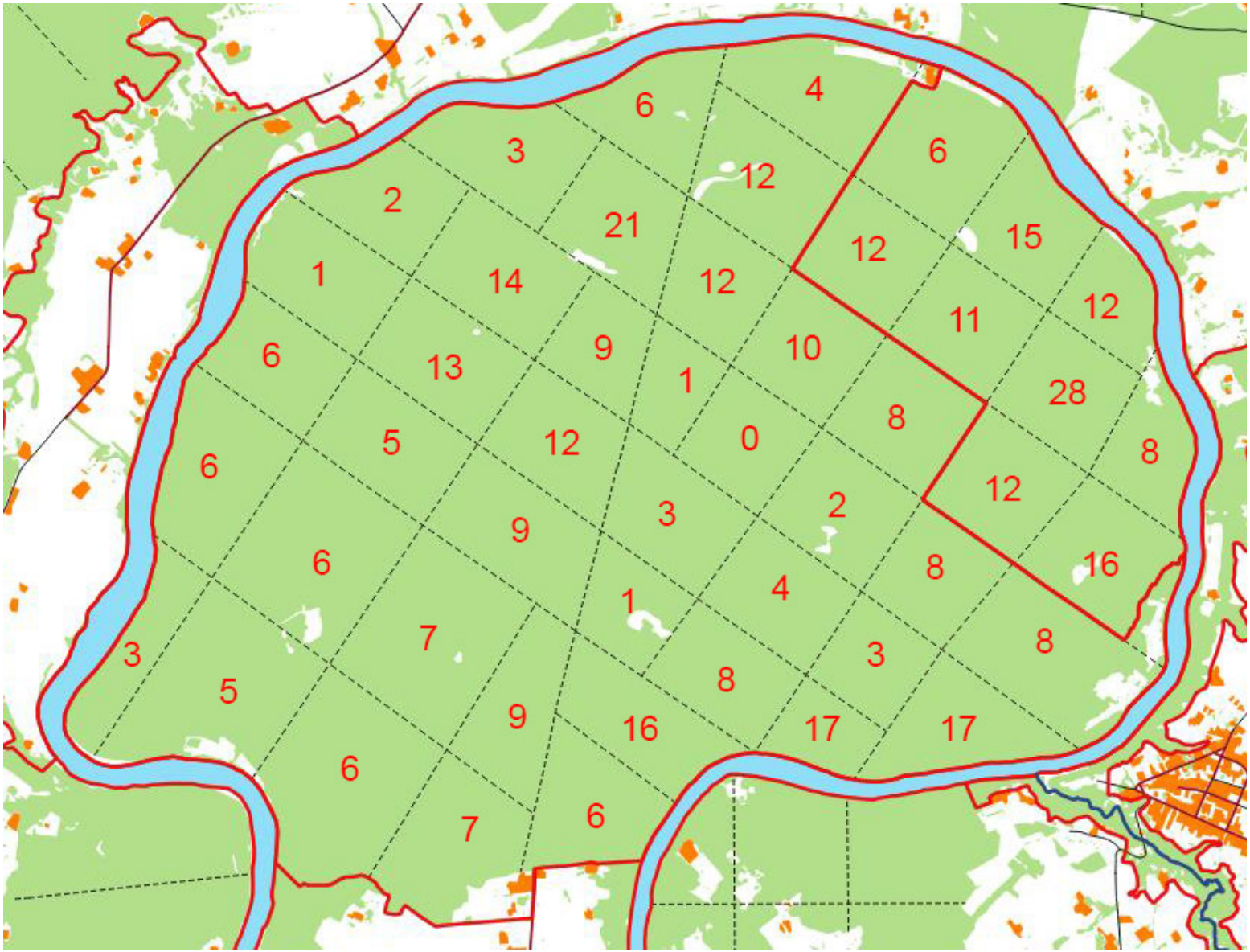

Saugomų rūšių radviečių gausa kvartaluose

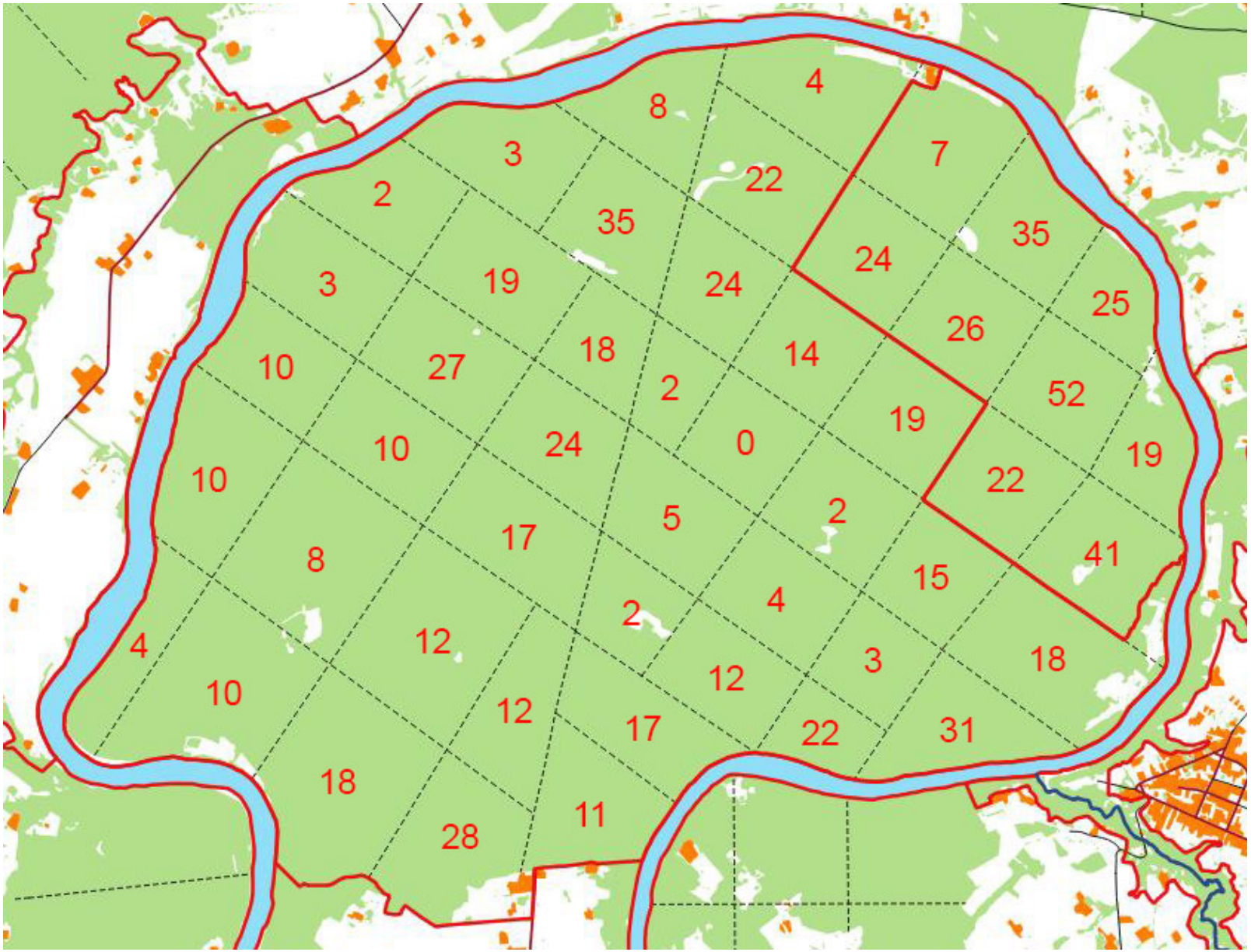

Problematika

Organizmų, susijusių su negyva mediena, įvairovė (virš 20 % Lietuvos rūšių!):

<u>Grybai</u>	
• Aukšliagrybiai *Ascomycetes*	751
• Papėdgrybiai *Basidiomycetes*	1270
• Kerpės *Lichenes*	220
<u>Vabzdžiai</u>	
• Vabalai *Coleoptera*	1257
• Dvisparniai *Diptera*	500-1200
• Tiesiasparniai *Hymenoptera*	900-1400
• Kiti	>160
<u>Kitos organizmų grupės</u>	
• Erkiniai *Acarina*	300
• Nematodai *Nematodes*	>100
• Gleivūnai *Myxomycetes*	150
• Samanos *Bryophytes*	97
• Stuburiniai *Vertebrata*	54

Viso (organizmų rūšys susiję su negyva mediena): **5800-7000** (Lietuvoje yra apie 25000 rūšių)

Saugomų rūšių gausa skirtingo naudojimo medynuose

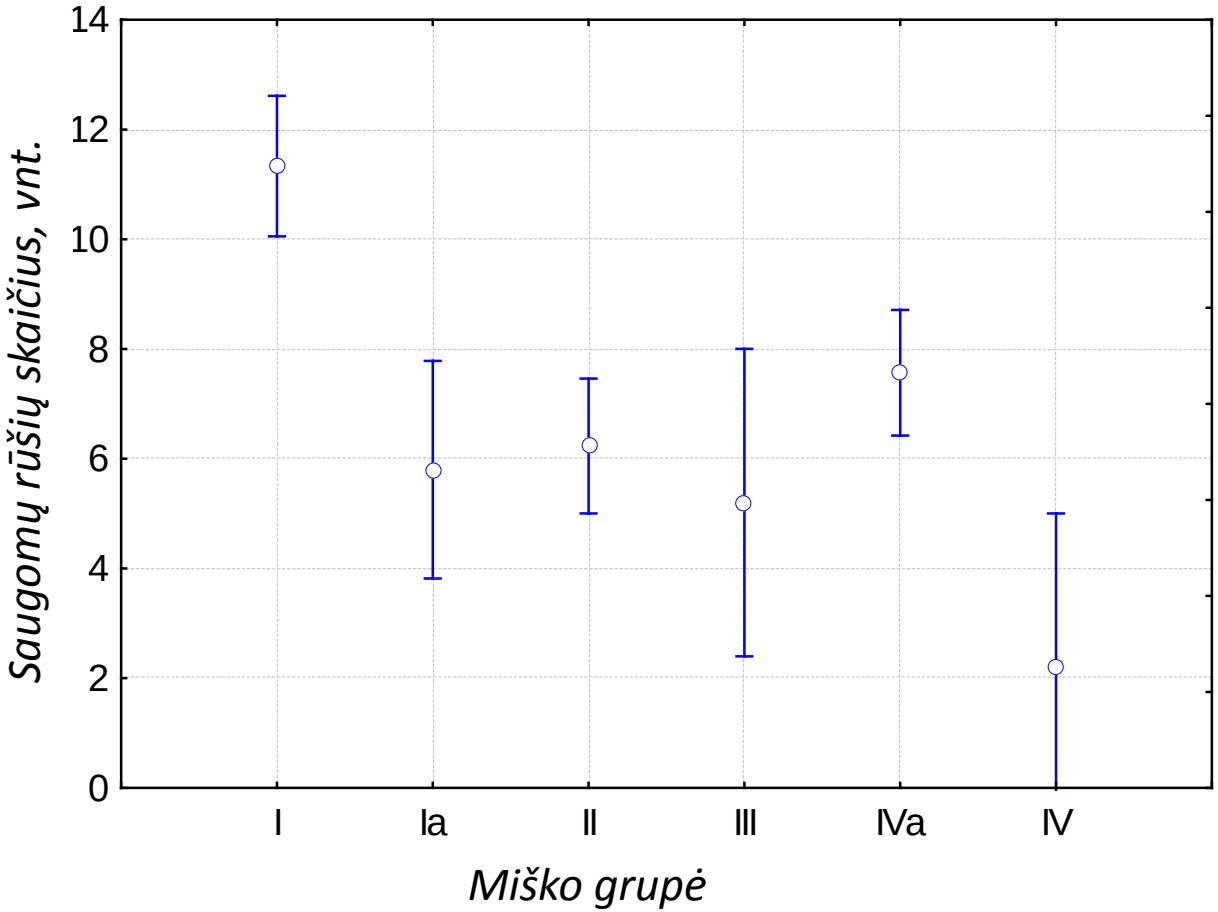

I – rezervatiniai miškai, egzistuojantys daugiau nei 20 m., Ia – rezervatiniai miškai, egzistuojantys iki 20 m., II, III – atitinkamų grupių miškai, IVa – kertinės miško buveinės, esančios ūkiniuose miškuose, IV – ūkiniai miškai

Problematika

Punios šilo rezervato ir botaninio-zoologinio draustinio palyginimas

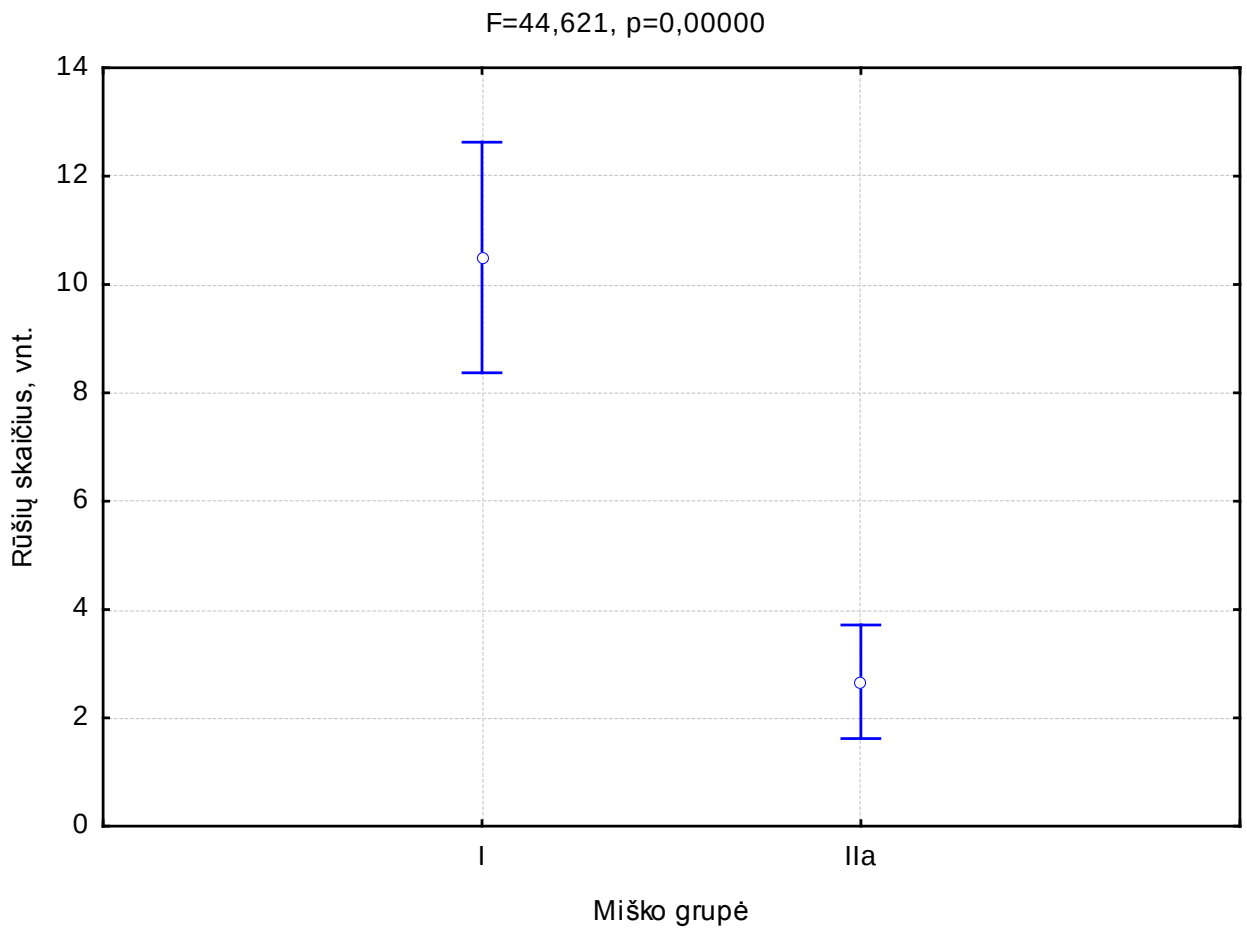

Saugomos rūšys sutinkamos visame šile, tačiau už rezervato ribų ženkliai sumažėja saugomų rūšių skaičius ir tankumas

Biologinės įvairovės (organizmų rūšių glaudžiai susijusių su sengirės elementais – senais medžiais ir negyva mediena) turtingumas įvairiuose Lietuvos bei kitų kaimyninių šalių (Lenkijos, Baltarusijos, Rusijos) plačialapių ir mišriuose miškuose atrinktuose tyrimų bareliuose

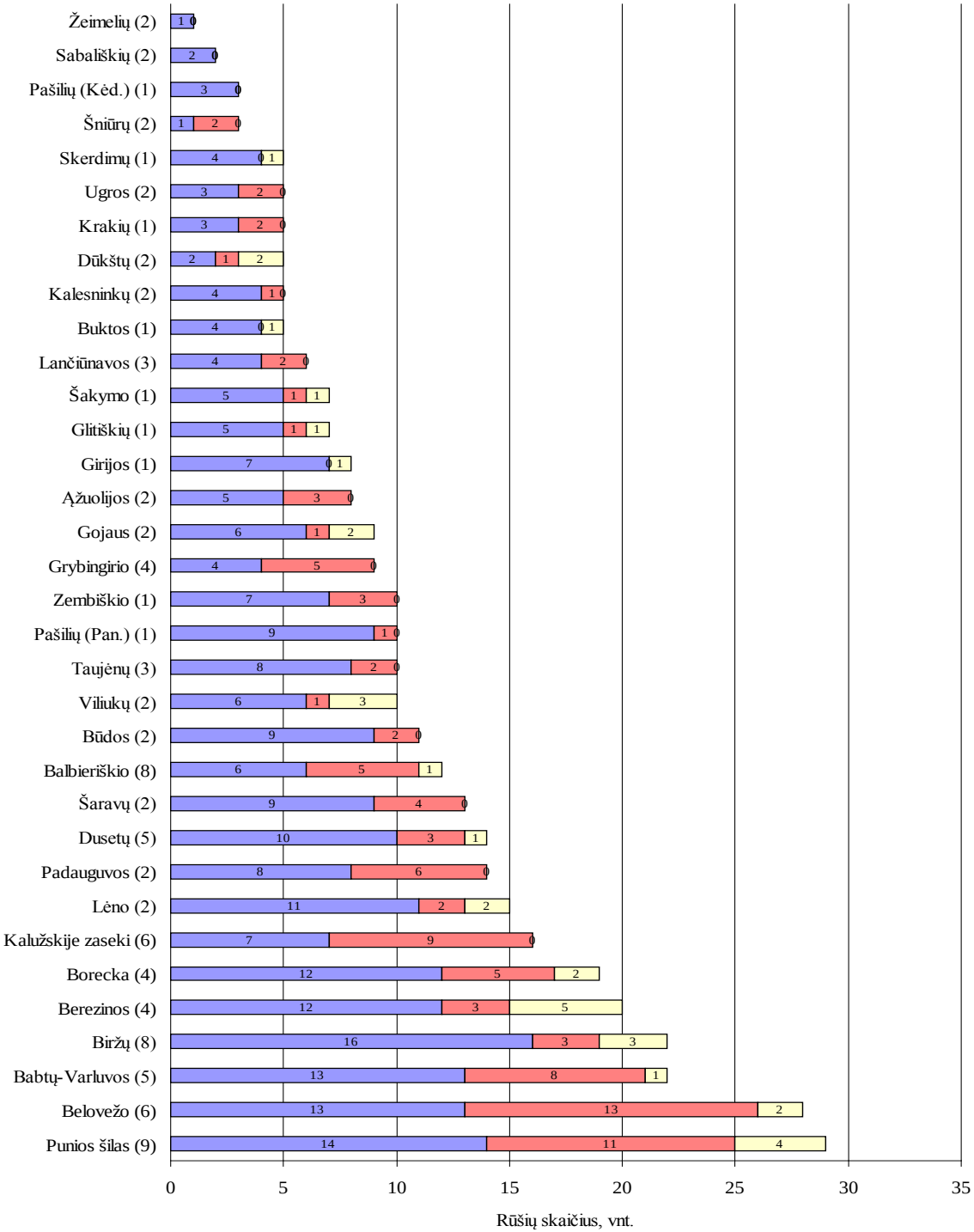

Gamtinė vertė

Punios šilas dėl savo unikalaus sengirės bruožus išlaikiusio kraštovaizdžio, didelės ir koncentruotos buveinių, retų ir saugomų rūšių įvairovės yra vienas vertingiausių miškų ne tik Lietuvoje bet, ir Europoje!

Problematika

Dabartinis Punios šilo botaninio-zoologinio draustinio statusas neužtikrina tik sengirei būdingo kraštovaizdžio ir gamtinių vertybių išsaugojimo vertingiausiame Lietuvos bei viename vertingiausių Europos miškų.

Dėl galimų neplynųjų pagrindinių (atvejinių, atrankinių) ir plynųjų sanitarinių kirtimų vyksta buveinių degradacija, prastėja sąlygos retoms, nykstančioms ir specializuotoms rūšims gyventi, negrįžtamai prarandamas sengirei būdingas kraštovaizdis.

Atrankiniais, atvejiniais kirtimais pašalinami brandūs medžiai, nuolat palaikant tik vidutinio amžiaus ar pribręstančius medžius, taip yra pašalinamas substratas retoms sengirių rūšims egzistuoti. Negyva mediena yra vienas svarbiausių natūralių miškų struktūrinių elementų, su kuria susiję tūkstančiai įvairių organizmų ir daugybė retų bei saugomų miško rūšių.

Botaninio-zoologinio draustinio teritorijoje leidžiami neplynieji atvejiniai ir atrankiniai bei plynieji sanitariniai kirtimai negrįžtamai suniokoja unikalų sengirės kraštovaizdį, nebelieka svarbiausių natūralios miško ekosistemos elementų, sparčiai mažėja tik sengirei būdingų retųjų organizmų populiacijos

Botaninio-zoologinio draustinio teritorijoje leidžiami neplynieji atvejiniai ir atrankiniai bei plynieji sanitariniai kirtimai

Siūlomi pakeitimai

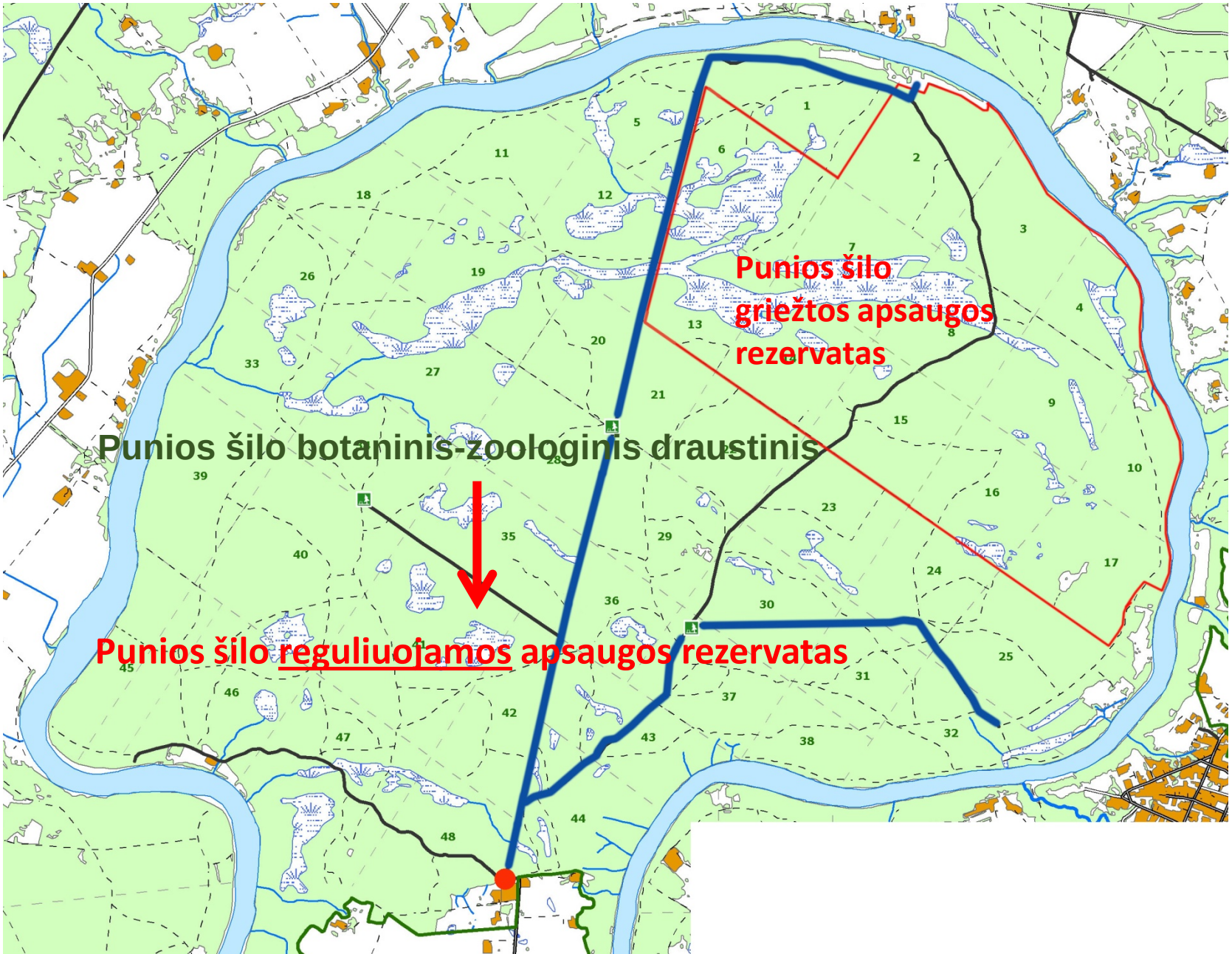

Siekiamybė

Išsaugoti vieną vertingiausių Europos miškų – Punios šilą su jame esančiomis gamtinėmis ir kultūrinėmis vertybėmis, pirmykščių girių bruožus išlaikiusį kraštovaizdį, sustabdant buveinių degradaciją ir rūšių nykimą, sustiprinant miško ekologines ir socialines funkcijas, vykdant mokslinius tyrimus ir plėtojant pažintinį turizmą.

Šiems tikslams pasiekti, nepakanka dabar esančio draustinio statuso, kadangi dabartinis teisinis veiklos reglamentavimas draustiniuose leidžia natūraliai miško ekosistemai žalingą veiklą, ko pasekoje negrįžtamai prarandami paskutiniai unikalios sengirės kraštovaizdžio elementai, kurių susiformavimui reikalingas ne vienas šimtmetis.

Šioje nestabilių politinių permainų šalyje, kur daugelis veiklos prioritetų orientuota į nuolat didėjantį vartojimą, **vienintelė** likusi priemonė, kuri galėtų užtikrinti stabilų ir ilgalaikį vertingiausios Lietuvos sengirės išsaugojimą ateitiems kartoms – tai draustinio statuso pakeitimas į reguliuojamos apsaugos rezervatę zoną.

Punios šilas, nepaisant nuolat intensyvėjančio miško vartojimo, dėl ko prarandami paskutiniai tik sengirei būdingi natūralūs medynai, vis dar vertingiausias, reprezentacinis Lietuvos miškas. Bet ar ilgam!?

Tai priklauso tik nuo mūsų!